

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

תענית ט-טו | פרשת וישב | גליון מס' 99

דף ט. ט

בירושלמי ברכות פ' הרואה וז"ל: "עד בלי די עד שיבלו שפתותיכם מלומר דיינו ברכות דיינו ברכות". וא"כ השתא את"ש כי אות ב' מתיבת ברכות הוא ממוצא שפתים, וכן הוא ודאי כוונת הש"ס שלנו שעד שיבלו שפתותיכם מלומר די כוונתם על תיבת ברכה הנאמר בפס' זה, אלא שהש"ס קיצר. (בגדי ישע).

ובס' נופת צופים (ג, פג) ביאר בשם הבעש"ט שהפ"י הוא דכיון שיאמרו כל הזמן די ולא ידברו דיבורים אחרים, א"כ יבלו השפתים מחוסר שימוש, והיינו שהם יחלשו ויתנונו, שדבר שאין משתמשים בו הרבה זמן בלה לבסוף. וכן פי' בס' יד יוסף בשם הרשפי אש. וע"ע במהר"ם שיי"ף שכתב שקאי על הסופר את אמירת הדיינו, שיאמרו הרבה דיינו כמו שאנו אומרים ט"ו דיינו בפסח עד כי יחדל לספור הסופר, ויבלו שפתותיו מלספור.

דף ט: ט

ט"ו יום אחר החג- הנה בקובץ בית הלל (קובץ כ' ע' קכה) הקשה חכ"א: איתא בשו"ע (סימן קי"ז סעיף א') שבארץ ישראל מתחילים לשאול בליל שבעה במרחשון ושואלים עד תפילת המנחה של ערב יום טוב הראשון של פסח, ומבואר במקורן של דברים שבטעם שאין שואלים עד שבעה במרחשון, הוא כדי שיספיקו עולי רגלים שעלו לרגל להגיע לביתם ולא יטרידם הגשמים בדרך, וקשיא לן א"כ מהאי טעמא גופיה, מדוע לא פוסקים מלשאול כבר שבועיים מלפני יום טוב הראשון של פסח כדי שלא יטרידם הגשם בעלייתן לירושלים, וצ"ע. עכ"ל.

ובקובץ הנ"ל (קובץ כ"ב ע' קיב - ג) ציינו ממש"כ בענין זה בספר מרפסין איגרא (ע' פא - פב): הגאון ר' יוסף שלום אלישיב זצ"ל תירץ, שאת קבלת השפע והברכה של הגשם לא מבקשים להפסיק לפני הזמן, ולכן מומשיכים לבקש טל ומטר עד יום טוב ראשון של פסח, אך אם עדיין לא התחילה קבלת השפע והברכה של הגשם, נמנעים מלבקש התחלתו עד שיספיקו עולי הרגלים לחזור לביתם, שכן חמור יותר להפסיק בטרם זמן, מלהמנע להתחיל בבקשה. עכ"ד.

והגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל, תירץ, כשעולים לרגל הסוכות, עדיין לבושים בבגדי קיץ ואינם מצויידיים בבגדי חורף כדי שיוכלו ללכת בגשם, משא"כ כשעולים לרגל בפסח,

ומי שרי לנסויה להקב"ה וכו'- בירושלמי (פ"א דיומא ה"ד) במה דמבואר במשנה דלא היו מניחים לכה"ג לאכול הרבה בערב ויהכ"פ מפני חשש וכו', והקשה הירושלמי דלמה הוצרכו לזה, הרי אחד מהניסים שהיו בביהמ"ק הוא שלא אירע וכו' כמפורש באבות (פ"ה מ"ז) ע"ש, ותירץ הירושלמי: א"ר אבין, על שם לא תנסון וגו' ע"כ. ומבואר דס"ל לירושלמי דהוא איסור גמור, שאסור לנסות את ה'.

והנה רבינו סעדיה גאון בספרו האמונות והדעות (מאמר ז') והביאו הרד"ק (שופטים ו' ל"ט) כתב דמ"ש לא תנסון ד' אלקיכם, היינו לנסותו ח"ו לראות אם הוא בעל היכולת, כמו שנא' (תהלים ע"ח) וינסו א' - לבלבכם וגו' היכול א' - ל לערוך שולחן במדבר וגו'. אבל מי שרוצה רק לבחון את מעלתו לפני הקדוש ברוך הוא, כמה חשוב הוא בעיניו וכדו', זה מותר, כמו שעשה גדעון נסיון בגזת צמר, ועל זה נאמר בחנוני נא בזאת וגו'.

והקשה הגרי"פ פרלא (בסד"מ לרס"ג ח"ב ע' קנ"ג) דא"כ מאי הק' ר"י לינוקא ומי שרי לנסויה והשיב לו הכי א"ר הושעא חוץ מזו שנא' ובחנוני נא בזאת, והלא במבחנו כזה, שאינו בודק חלילה יכולת בעל היכולת כולם, אלא מברר חשיבותו בעיני המקום, אם יתעשר עקב מצות מעשר שנתו, שרי בכה"ג בכ"ע ולא רק לגבי מצות מעשר.

וכתב דבע"כ צ"ל פ' דמ"ש ר' הושע"י חוץ מזו, הכוונה כזו ודכוותה, וזה גופא כוונתו, שלבחון היכולת הרי זה בכלל לא תנסו, אבל לבחון שכרו והשגחתו עליו זה שרי בכ"ע.

"והריקותי לכם ברכה עד בלי די", מאי עד בלי די עד שיבלו שפתותיכם מלומר די- ונתקשתי בדברי הגמ' הללו, דמהו דאמרינן שיבלו שפתותיכם מאמירת די, הרי באמירת די אין משתמשים בשפתים, אלא רק באותיות בומ"פ משתמשים בשפתים כנודע, ובאמירת די משתמשים בלשון, וא"כ הו"ל לומר שיבלו לשונם.

וראיתי בס' ענף יוסף (על העינין יעקב) שהקשה זאת וז"ל: קשה הלא אותיות די אינם כלל ממוצא שפתים, ואף אם יהיה פיו פתוח כל היום ולא ינועו שפתיו כלל יוכל לומר תיבת די כל היום ואיך יצויר שיבלו שפתותיכם מלומר די, וי"ל דאי

שהוא סוף החורף, מצויידים בבגדי חורף, ויכולים לעלות לרגל למרות הגשמים. עכ"ד.

והגר"ח קנייבסקי שליט"א תירץ כשהולכים לבית המקדש אפשר ללכת אף כשיורדים גשמים ושלגים, משא"כ כשחוזרים מבית המקדש, וכן רמזו על הפסוק "בבית אלוקים נהלך ברגש" - "ברגש" ר"ת "ברד רוח גשם שלג", כלומר כאשר הולכים לבית אלוקים, אפשר ללכת גם כאשר יורדים גשמים ושלגים, משא"כ כאשר חוזרים.

❧ דף י. ❧

מאן יחידים אמר רב הונא רבנן וכו' - הגאון ר' דוד פיינשטיין שליט"א מביא בקובץ ישורון (כרך י"ד ע' ש"ו): אבא - [הגאון ר' יחיאל מיכל פיינשטיין זצ"ל] היה מזכיר תמיד שבמשנה בתענית י' א' כתוב הגיע י"ז במר חשון ולא ירדו גשמים, התחילו היחידים מתעניין. ואמרו בגמרא, מאן יחידים - אמר רב הונא, רבנן. המשנה אומרת שתלמידי חכמים הם "יחידים", כי דרך האדם להיות נמשך בדעתו ובהשקפתו אחרי סביבתו, אחרי העיתונות ואחרי הפרסומת, אבל היסוד של תלמידי חכמים אינו כן, לתלמידי חכמים יש דעה עצמית, המהות של ת"ח שהם "יחידים", ואינם נמשכים אחרי אחרים. וכמו שאמרו חז"ל על אברהם אבינו - "כל העולם כולו מעבר אחד, והוא מעבר אחד" (ב"ר פמ"ב סימן ח), זו היא ההגדרה של תלמידי חכמים - "יחידים", מי שנמשך אחרי סביבתו ואין לו דעה עצמית אינו תלמיד חכם.

❧ דף י. ❧

שני תלמידי חכמים שמהלכים בדרך ואין ביניהן דברי תורה ראויין לישרף שנאמר ויהי המה הולכים הלוך ודבר והנה רכב אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם, טעמא דאיכא דיבור הא ליכא דיבור ראויין לישרף - ובתוד"ה ואין ביניהן כתבו בזה"ל: ויש מדרש שהם היו מדברים דברים בטלים ומש"ה ראוין לישרף.

והנה בגבורת ארי הקשה ע"ד התוס' כאן דתמוה הוא וכי כאלו נביאים דברו בדברים בטלים, וכן הקשה ע"ד רש"י בסוטה (מט.) שפי' על מה שאמרה הגמ' - הא ליכא דיבור ראויין לישרף: "שעל מנת כן בא הרכב אש עליהם". וקשה שהרי הרכב אש בא למזובה להעלות את אליהו לשמים, ואי נימא כתוס' שבאמת דיברו דברים בטלים זה דחוק מאוד [ובס' ניצוצי אור לגר"ר מרגליות הביא ראיה לזה שלא היו מדברים דברים בטלים היפך דברי התוס' הנ"ל מדברי הירושלמי (ברכות פ"ה ה"א) "אף אליהו לא נפטר מאלישע אלא מתוך דבר של תורה, ויהי המה הולכים הלוך ודבר במה היו עוסקין ראב"ז אמר בקר"ש היו עוסקין היך מה דאמר "ודברת בס", ריפ"ב אמר בבריאת העולם היו עוסקין היך מה דאמר "בדבר ה' שמים נעשו", ר' יודן בריה דר' אייבו אמר בנחמות ירושלים היו עוסקין כד"א "דברו על לב ירושלים" ורבנן אמרי במרכבה היו עוסקין היך מה דאמר "והנה רכב אש וסוסי אש", ועוד שהגמ' אמרה במפורש טעמא דאיכא דיבור, משמע שהיו מדברים בדברי תורה, וכמש"כ רש"י כאן בד"ה לישרף באש. ובס' תהלה ליונה הקשה ע"ד רש"י בסוטה דרש"י בעצמו פי' שם שהלכו הלוך ודבר בד"ת, וא"כ מדוע כתב רש"י אח"כ שע"מ בא רכב אש כדי לשורפן.

והביא שבס' באר משה כתב בכוננת רש"י בסוטה שע"מ כן, דהיינו שאם יפסיקו לדבר בד"ת יבוא הרכב אש עליהם, אך באמת דברו בד"ת וכמש"כ רש"י שם. אך לתוס' שכ' שדברו בדברים בטלים עדיין קשה.

וראיתי בס' עובדות והנהגות לבית בריסק (ח"ג עמ' לד') שסיפר שבעת ששהה הגרי"ז זצ"ל בעיירת נופש, באו לבקר הגאונים רש"ז פרידמן זצ"ל, ורבי אברהם הורביץ, ושאלוהו ע"ד הגמ' כאן שת"ח שאין ביניהן ד"ת ראויין לישרף, וכ' התוס' שדיברו בדברים בטלים ולכך היו ראויים לישרף, והלא דברי הגמ' כאן מוסבים על מה שכ' בנביא (מלכים ב' פ"ב פס' ט) "ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי", ופי' במצודת ציון שביקש ממנו אלישע רוח נבואה במעלה כפולה מזו ששרתה עליו, וא"ל אליהו הקשית לשאול, ופי' במצודת דוד משום שאיך יוכל להשפיע עליו דבר שאין בו, אך אם תראה אתי נלקח מאיתך יהי לך כן, ואם אין לא יהיה, ויהי המה הולכים הלך ודבר וכו'". וא"כ שאלו את הגרי"ז מה הביאור בדברי התוס', הרי אלישע הלך אם אליהו רגעים אחדים לפני עלותו בסערה השמימה, ודברו אודות רצונו של אלישע למדרגות גבוהות ונעלות בנבואה, וא"כ דברו על השגות גבוהות בעניני נבואה, ואיך אפשר לומר על דיבורים מאין אלו "שהם היו מדברים דברים בטלים ומש"ה ראויין לישרף", כלשון התוס'.

וענה להם מרן הגרי"ז זצ"ל "הן אמת שאליהו ואלישע דברו על השגות גבוהות בנבואה, אולם לגבי תורה כל מה שאינו תורה עצמה, הוי כדברים בטלים, ואפילו ידברו אודות נבואה וכו', אך לגבי תורה עדיין יחשב כדברים בטלים", והדברים מבהילים. וכן כ' לבאר בס' אור החמה דאף שדיברו בעניני השגת הנבואה חשיב לגבייהו כדברים בטלים דמיבעי להו להתעסק בעומקה של הלכה.

והנה כי כן מצאתי מבואר כדברים שאמר הגרי"ז בהדיא במס' אבות דר"נ (פרק מא, א) דאיתא התם: מעשה בר"ש בן יוחאי שהיה מבקר את החולים ומצא אדם אחד שתפוח ומוטל בחולי מעיים, ואומר גידופין לפני הקב"ה, א"ל ריקה היה לך לבקש רחמים על עצמך ואתה אומר גידופין, א"ל הקב"ה יסלקנו ממני ויניחנו עליך, אמר [רשב"י] יפה עשה לי הקב"ה שהנחתי ד"ת והייתי מתעסק בדברים בטלים. ופירש הבנין יהושע שם: "אע"פ שרשב"י היה מבקר חולים שהוא מגדולי הגמילות חסדים כמבואר בנדרים (מ-מא) ולא דבר בטל הוא, מ"מ ת"ת כנגד כולם ורשב"י תורתו אומנותו היה כדאיתא פ"ק דשבת". ומבואר כדברי הגרי"ז שאף שהיה עוסק ר"ש במצוה גדולה מ"מ קרי ליה דברים בטלים, משום שלעומת דברי תורה נחשב הוא לדברים בטלים. וע"ע במה שהארכתי בזה בחידושי למגילה טז ע"ב. ע"ש.

אל תפסיעו פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם - החת"ס עה"ת (בליקוטים) הסביר בדרך רמז, שפסיעה גסה נוטלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם, היינו שמאור עיניו של אדם היינו אור אלוקי המעוררו אל הטוב, ולעומת זה יש את ניגוד היצר, וצריך ללכת בעבודת ה' בהדרגה, שבוה מרגיל את עצמו להילחם ביצה"ר, משא"כ אם ירצה לעלות פתאום

במעלה רמה יכול ליפול, וזהו פסיעה גסה נוטלת ממאור עיניו. ע"כ.

וכן כתב החת"ס כעין זה בפרשת כי תצא עה"פ "כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלהיך בידך ושבת שביו" דהפס' מיירי במלחמת היצר, דאם אתה רוצה לצאת למלחמה נגדו ולהצליח, אל תסגף עצמך בתענית עד קצה האחרון, אלא תלך ממדריגה למדריגה, כמו שהיצה"ר כשבא לצדיק ומסיתו לחטוא, בא אליו מעט מעט, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך (שבת קה:), ולא יסיתהו בפעם אחת להטותו מדרך הטובה לדרך הרעה, כי בודאי לא ישמע לו, ע"כ יבוא אליו מעט מעט. וזה שאמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך פי' על היצה"ר שהוא אויבך, ושבית שביו' כמו שהוא שב אותך לא בא אצלך מיד בפעם אחת שתעשה חטא גדול רק מעט מעט כנ"ל, כן אם אתה בא אליו לשובתו, אל תבוא אליו עד קצה האחרון בפעם אחת כי תפסת מרובה לא תפסת.

וכן כתב הגאון מוילנא בפ"י למשלי עה"פ "אולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו" (פ"ט, ג), שפעמים אדם מתחיל ללמוד תורה ולעשות מצוות ואח"כ פורש מחמת שקשה לו מאוד, לפי שאין מסייעין לו, וכתוב (יומא לח:): הבא ליטהר מסייעין אותו, וזועף על ה' למה לא סייעוהו, ובאמת שהוא מחמת אולתו, דאדם צריך ללכת לפי מדרגתו ולא לקפוץ בעבודת ה', ואז ילך לבטח בדרכו כי יסייעוהו, אך אם האדם לא התחיל ללכת לפי מדרגתו, לכך אין מסייעין אותו, וזהו אולת אדם כלומר מחמת אולתו, שעשה בלתי יישוב הדעת סילף דרכו, והוא זועף על ה' למה לא סייעוהו, וכן פי' שם עה"פ "ואץ ברגלים חוטא", שצריך ללכת במדות הטובות מדרגא לדרגא כמו הולך בסולם, ולא יקפוץ למדרגה שאינו ראוי לה, וזהו אץ ברגלים, שקופץ למדה גבוהה אשר לא לו, הוא חוטא וחסר מכל, כי יפול ממונה. וכן פי' עה"פ "בלכתך לא יצר צעדיך" (פ"ד, יב). עיי"ש. [וכן ראה באור החיים הק' (דברים פרק כ) עה"פ: כי תקרב וגו' שכתב: אולי פרשה זו תרמוז על פי מה שאמר הרשב"י בספר הזוהר (ח"ב ס"ב א) כי האדון ב"ה שולח נשמה יתירה להאדם מעולם העליון להדריכו בדרך ישר ובאמצעותה ימלט האדם מהמחטיאו, וצוה ה' לנשמה ואמר כי תקרב אל עיר זה הוא גוף האדם שנקרא עיר כאומרם בספר הזוהר (ז"ח רות ז"ז) בפסוק עיר קטנה וז"ל עיר קטנה דא גופא דבר נש ע"כ, למלחמה כי צריך כח להציל האדם מיד מרשיעו, ודקדק לומר עליה פירוש בשביל העיר למלטה מיצר הרע על דרך אומרו (קהלת ט') ובא אליה וגו' ומלט העיר בחכמתו (נדרים ל"ב ב), וקראת אליה לשלום פירוש שלא תבא אליה בפסיעותיך להטותו לדרך הטוב מן הקצה אל הקצה, אלא בתחילה בקרבך תקרא אליה לשלום שעשה יעשה גם לעולם העליון ויהנה בזה ובבא ויתן חלק לגופניות וחלק לרוחניות כי גם לעולם העליון צריך האדם למוזנות ואם לא יטריח בעולם הזה בעד עולם הבא גם כן, נמצא שלא יגיעו ויאבד לעולם ועד ודרך זה יקרא דברי שלום שהוא הביצוע].

להסתפק קצת דכיון דקמיתסר חפצא הרי אין כאן מאכלים והוי כשורף המאכלים לשלא יהי' לו מה לאכול ואין זה מצות תענית ודו"ק ואולם בשבועה וודאי דהוי קבלה דכשקבל תחלה בלי שבועה הא יכול לישבע אח"כ לזרז עצמו כי היכי דנשבעין על כל המצוות לזרוזי נפשי' וא"כ פשוט דה"נ מצי לזרוזי נפשי' בשבועה עם הקבלה יחד וע' אריכות בסוגי' דכאן בשו"ת מהר"י ברונא סי' פ"ח והלאה.

ליכול כלבא שירותיה - כתב החיד"א בספרו פתח עינים: שמעתי בשם הרב החסיד המקובל כמהר"ר בנימין הכהן זלה"ה אב"ד בקק"י ריגיי"ו שפירש במ"ש בזהר הקדוש דכשישראל עושים רצונו של מקום אש שעל המזבח היה נראה כארי ואם אין עושים רצונו של מקום היה נראה ככלב, וידוע ששלחנו של אדם הוא כמזבח והתענית כמו הקרבן שאש התענית ממעט חלבו ודמו, והת"ח דיתב בתעניתא הוי כאין עושה רצונו של מקום ושלחנו שהוא כמזבח והתענית שהוא כקרבן ליכול כלבא שירותיה כמו שנראה דמות כלב אם אינם עושים רצונו של מקום ולא נראה כארי ודוק הטב.

❧ דף יב. ❧

אביי ורבא מעיילי כי מסיימי אפנתא, מרימר ומר זוטרא מחלפי דימינא לשמאלא ודשמאלא לימינא - ונתקשתי בזה מדברי הראשית חכמה (סוף ש"ג) שכ' בשם החופת אליהו רבה (שער ג') שהמחליף סנדל של ימין בשמאל קשה לשכחה, וכן הביא בכה"ח (סי' ב' אות י') בשם היפ"ל שהמחליף מנעליו קשה לשנאה ולא יכבוד מזונות. וא"כ קשה היאך מרימר ומר זוטרא היו מחליפין מנעליהם בימי התענית ולא חשו להא.

ומצאתי שהגר"ח קנייבסקי שליט"א בספרו שיח השדה (ס' הזכרון ס"ק ל') הקשה זאת וכתב דאפשר שכיון שעשו זאת לצעורי נפשיהו בתענית הוי דבר מצוה ואינו מזיק.

וכן ראיתי בס' זכר עשה (עמ' תכא) שהביא את דברי האורחות חיים מספינקא (סי' תקנד אות יח) שכ' דהמחליף מנעליו דרך הכרח, כגון שרוצה לזכור דהוא יומא דאסור בנעילת הסנדל, אין בזה קפידא, ובזה יובן מה שהביא המשנ"ב (סי' תריד סקי"ג). ע"כ.

ונראה עוד לומר שכל שהולך בזה דרך עראי אין לחוש, וכמו ת"ח שיושנים עראי אם נעליהם ולכך אין להם לחוש לטעם מיתה (יומא עח) וכמש"כ בהערות על ספר יראים (סי' רעד סוף אות פד). וכ"כ בליקוטי מהרי"ח (סוף סדר קר"ש על המטה) שדוקא בישן שינת קבע יש לחוש לטעם מיתה, משא"כ ת"ח שיושנים שינת עראי, וכ' לדייק כן מדברי רש"י ביומא שם שכ' "ויהיה ישן כל הלילה" עיי"ש. וה"נ כל שמחליפים מנעליהם דרך עראי אין לחוש.

❧ דף יג. ❧

אדבריה רב יהודה לרב יצחק בריה ודרש - כתב החיד"א בס' פתח עינים: כלומר שם בפיו שידרוש כך בפיו בדרשא שידרוש בצבור בפרקא. חידושי הגאונים כ"י.

ורש"י סוף פ' אין צדין פירש אדבריה הנהיגו ומטייל עמו כמבואות העיר ע"ש וכל מקום לפי ענינו דהתם פ' אין צדין קאמר אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש ודוק.

❧ דף יא. ❧

יחיד שקיבל עליו תענית וכו' - כתב בס' גליוני הש"ס: ע' שו"ת הלכות קטנות סי' ח' שאלה מי שאמר קונם עלי כל מאכל למחר או שבועה שלא אוכל למחר אי הוי קבלת תענית בכך תשובה קבלה היא ומתפלל ענינו עכ"ל ובקונם לדידי יש

✪ דף יד ✪

אמר רב אשי נקוט אמצעייתא בידך דמיתרצון כולהו- הנה רש"י פירש כאן דעוברות ומניקות לדעת כל הברייתות מתענות תעניות שניות ולא ראשונות ולא אחרונות, וראשונות דברייתא קמייתא היינו אמצעיות, וכן אחרונות דברייתא שניה היינו אמצעיות, וברייתא השלישית לא מיירי מתעניות אמצעיות אלא מיירי בראשונות ושלישיות, ולדעת רש"י לא פליגי הנך ברייתות, ולפי"ז א"ש הלשון: דמיתרצון כולהו. אמנם הר"מ (בפ"ג מתעניות ה"ה) כתב שמעוברות ומניקות מתענות בשבע אחרונות, וביאר דבריו במגיד משנה שם שהיתה לו גירסא בגמ' נקוט מציעתא בידך, והוא לא גרס בגמ' כמו שכתוב לפנינו: דמיתרצון כולהו, והיינו דההלכה כברייתא השניה שכוונתה לשבע אחרונות. ודו"ק.

✪ דף יד ✪

שלאו ליה בני נינוה לרבי כגון אנן דאפי' בתקופת תמוז בעינו מיטרא היכי נעביד וכו' שלא להו כיחידים דמיתו ובשומע תפלה- מוכח דברי הגמרא אלו פסק הגאון מהריק"ש בשו"ת אהלי יעקב (סי' פז) על מה שנשאל בבן חו"ל ששאל טל ומטר בברכת השנים בחו"ל אחר ז' בחשון שהוא זמן שאלה בא"י אך הוא קודם זמן שאלה בחו"ל אי בעי לחזור על תפילתו.

והשיב דאם לגבי בני נינוה שהיו הרבה אנשים וצריכים היו למטר גם בתקופת תמוז, אעפי"כ אמרינן דהני כיחידים ובטלה דעתן אצל כל אדם ושואלין רק בשומע תפילה, כ"ש כאשר הוא יחיד בלבד ואינו צריך למטר אלא בטעות שאל ע"ז, ודאי שבטלה דעתו וצריך לחזור על תפילתו. ויש מרבתי נוחי נפש שלא הצריכו ליחיד לחזור על תפילתו כששאל בטעות טל ומטר קודם ס' יום לתקופה, ולא ירדתי לסוף דעתם עכ"ד.

וכתב בשו"ת יביע אומר (ח"ה או"ח סי' טו), דהנה מדבריו יש ללמוד דאם בבן חו"ל ששאל טל ומטר אחר ז' בחשון שהוא כבר זמן שאלה בא"י צריך לחזור. כ"ש בן א"י ששאל טל ומטר בטעות קודם ז' בחשון שיצטרך לחזור על תפילתו.

אבל בשו"ת הרדב"ז (ח"ה סי' ב' אלפים רכה) וכן בשו"ת תורת חיים למהרח"ש (ח"ג סי' ג) כתבו בהדיא שאין צריך לחזור על תפילתו. וכן נראה לדינא, דהלא כל הטעם שצריך לחזור בימות החמה כששאל טל ומטר הוא משום הגשמים בימות החמה סימן קללה הם וכדאי בירושלמי הובא בתוס' (ג ע"ב ד"ה בימות החמה), אבל בימות החורף דאין הגשמים סימן קללה והראי' שהרי מזכירין אז את הגשמים, א"כ אין צריך היחיד לחזור על תפילתו כאשר בטעות שאל טל ומטר קודם ז' בחשון, עיין שם.

✪ דף טו ✪

לא הכל לאורה וכו'- וכי רש"י דוברים עדיפי מצדיקים- ובס' גליוני הש"ס כתב דצ"ע מנוסח פסוקי דזמרה דשבת בפי ישרים תתרומום ובשפת צדיקים תתברך ובלשון חסידים תתקדש ובקרב קדושים תתהלל ומשמע דנקט סדר המדריגות ממטה למעלה דחסידים עדיפי מצדיקים וקדושים

עדיפי מצדיקים וא"כ ה"נ צדיקים עדיפי מישרים, וראיתי במהרש"א בח"א שעמד ע"ז.

ונלענ"ד דד"ז פלוגתא דתנאי ע' תוספתא שקלים פרק ב' נכנס לתרום את הלשכה היו מפשפשיין בו כו' ומדברין עמו משעה שנכנס ועד שעה שיצא לקיים מה שנא' והייתם נקיים מד' ומישראל ואומר ועשית הישר והטוב בעיני ד' הטוב בעיני שמים והישר בעיני אדם דברי ר"ע, ר' ישמעאל אומר אף הישר בעיני שמים ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקי"ם ואדם כו', ונ' דר' ישמעאל נמי מודה דישר משמעותו בעיני אדם אלא דמוסיף דהוא כולל ג"כ בעיני שמים [וכן משמע ממאי דאמר ואומר ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקי"ם ואדם] והנה תואר צדיק הוא בינו לבין המקום לבד ע' קידושין מ' א' דטוב לשמים ורע לבריות ג"כ נקרא צדיק ורק צדיק טוב הוא דלא מיקרי עש"ה וא"כ עצם תואר צדיק הוא רק בינו לבין המקום וע"כ לר"ע דישר הוא בעיני אדם היינו דמורה לבד על טוב לבריות בינו לבין חבירו לכן צדיק בינו לבין המקום עדיף, ומשא"כ לר' ישמעאל דישר הוראתו תרתי בעיני אדם ובעיני שמים היינו דהוא טוב במה שבינו לבין חבירו וגם במה שבינו לבין המקום, לכן ישר עדיף מצדיק דהוא בינו לבין המקום לבד, וא"כ כיון דהדבר פלוגתא דתנאי אין קושי עוד מסתירת הך דכאן לנוסח פסוקי דזמרה הנ"ל.

על גבי התיבה ובראש הנשיא ובראש אב בית דין וכו'- ברמב"ם (הלכות תענית פ"ד ה"א) הוסיף, שנותנים אפר אף ע"ג ספר תורה. ומעיר הכסף משנה, שאינו יודע מה מקור הוספה זו, דבמשנה נזכר תיבת ותו לא. השפת אמת מיישב, שמקור הרמב"ם הוא הירושלמי שמביא הפסוק: יצא חתן - זה ארון, וכלה - זו ס"ת. ומשמע שמה שנעשה עם הארון עושים גם עם הספר תורה.

הודעה חשובה ודחופה

לאחר שזיכנו ה' להקים את הכולל הייחודי 'בית מדרש גבוה לכהנים'- והוא כולל ערב וכולל יום שישי לכהנים להכניס לעבודת בית מקדשנו שיבנה במהרה בימינו כרצון אדיר חפצו של מרן הח"ח זיע"א שהרבה לעורר ע"כ בספריו ובמכתביו- ואשר נוסד ע"י מאות אנשים אשר נתנו ח"ק של 10 נ"ל לקיומו והחזקתו. כעת שאיפתנו להקים 'כולל יום שלם' לכהנים, כל מי שיוכל לסייע בדבר גדול ונשגב זה למען בית ה' אלוקינו הן בעצה והן בממון שכרו רב למאוד- פנו כעת למס' הטל: 0504166339 או במייל k0504166339@gmail.com

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב- שמעו ותחי נפשכם.

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד 96633 שלווחה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל:

K0504166339@gmail.com